

הספד למרים אשכול ז"ל
חלקת גדולי האומה בהר הרצל – ביום 28.11.2016

מאת

מרים נאור, נשיאת בית המשפט העליון

חמש שנים הייתה מרים נשואה ללוי אשכול, וארבעים ושבע שנים נשאה את זכרו ומורשתו. בפעולתה להקמת יד לוי אשכול העומדת להיחנך בקרוב, ובפגישותיה עם היסטוריונים ודוקטורנטים, הנחילה את מורשתו לדורות הבאים. לשם כך יזמה את הקמת יד לוי אשכול ודרשה לרכז בבית ראש הממשלה הישן בשדרות בן מימון את המסמכים והמוצגים המאפיינים את מנהיגותו, את חזונו ואת פעלו בתפקידים הרבים שמילא, ובמיוחד בשש שנותיו כראש הממשלה השלישי של ישראל. לשם כך פעלה מול ראשי הממשלה ואישי ציבור אחרים, ויצרה את המסגרת הראשונית של היד. ודווקא עתה, כשהבית עומד לפני חנוכתו, נלקחה מאיתנו ולא תזכה לראותו בתפארתו. על פעלה בתחום זה עוד ידובר ויסופר.

אך לא על פעלה זה אדבר היום, אלא על דמותה של
חברתנו הטובה והאהובה.

קרוב לארבעים שנה הכרנו זו את זו. ביתה וביתנו באותו
הרחוב והיא קראה לעצמה No 4, כמו באיזה קוד סודי כי
ביתה הוא בית מספר 4 ברחוב. אשת שיחה הייתה מרים,
שיחתה בהתכנסויות חברים ושיחה בשתיים. במשך שנים רבות
נהגנו להיפגש לשיחה בכל יום שישי, עד שטרדוני עיסוקיי
בבית המשפט מלהמשיך בכך. מרים הייתה מתכוננת היטב
לקראת פגישותינו, הציגה שאלות מסובכות וחיוותה דעה
מנומקת היטב בסוגיות שעל הפרק. אשת ספר הייתה מרים.
קראה קריאה ביקורתית, במיוחד ספרי היסטוריה,
הדיסציפלינה האקדמית שלה, וזכרה לא רק את העובדות
והתהליכים העיקריים, אלא גם את האנקדוטות העושות את
ההיסטוריה לסיפורי חיים של בני אדם ממשיים. אין פלא
שהז'אנר הביוגרפי היה חביב עליה במיוחד. היא שלטה
בעברית, אנגלית וצרפתית, וידעה גם לטינית, יידיש וגרמנית,

ותיבלה את שיחתה בפתגמים או בביטויים טיפוסיים בלשונות
אלו. חלקנו גם אהבה לספרות טלוויזיה, בעיקר של ה-BBC.

קיוויתי כי לאחר שאצא לגמלאות אשכנע אותה לחדש
את מסורת הפגישות, על אף מצבה הבריאותי. לצערי לא אזכה
לכך.

דעה מוצקה וברורה הייתה לה על הנושאים הלאומיים
העיקריים ועל דמויות המפתח המעורבות בהם, בהווה ובעבר.
ביומן שכתבה תיעדה את ההתרחשויות בצמרת השלטון מאז
נישאה לראש הממשלה בטקס פרטי וצנוע בביתו. היא לא
סלחה למי שפגעו בו, וכאבה את הדחתו מתפקיד שר הביטחון
ערב מלחמת ששת הימים. גם אחרי מותו המשיכה לתעד ביומן
את פגישותיה עם אנשי ציבור וסיכמה אירועים שונים בקורות
המדינה. מטעמים השמורים עמה ביערה את היומן כשחשה
שזמנה כבר קצוב וכוחותיה לא יעמדו לה עוד. המחקר
בלימודי מדינת ישראל יוצא נפסד מאבדן היומן, אך זו הייתה
החלטתה כבעלת זכויות היוצרים עליו.

במשך שנים רבות נהגה מרים לצאת למסע שנתי בשוויצריה, צרפת ובריטניה, שם ביקרה במוזיאונים, צפתה במחזות ופגשה ידידים משכבר הימים. היא חדלה מנסיעותיה מטעמי בריאות, אך בכל פעם ששבנו מביקור בחוץ לארץ חקרה ודרשה בפגישותינו עימה על המתרחש שם בתחומי התרבות והאמנות, כאילו עמדה לצאת שוב למסע.

ידידיה ומכריה הרבים זוכרים את שתי קבלות הפנים השנתיות שנהגה לערוך, לקראת יום הולדתה ב-12 ביוני, ובפרוס השנה האזרחית החדשה. בתחילה היו עוזריו של אשכול בין באי ביתה באירועים האלה, ובדרכו של אשכול הרבו לספר הלצות, עד שהלכו לעולמם, ובהדרגה אספה מרים מכרים חדשים וידידים נוספים. בנוסף על האירועים השנתיים הללו הייתה מארחת בחגי ישראל מספר קטן של ידידים קרובים במיוחד. תמיד דאגה להתאים את אורחיה זה לזה, באווירה חמה ומקרבת. אירועים אלו היו לשגרת חייהם של ידידיה, וכולנו אהבנו את חברתה וכבר מתגעגעים.

כל מי שנמנה על חוג ידידיה של מרים זכה לקבל ממנה בטלפון ברכה ביום הולדתו – היא ניהלה רישום מדויק של ימי ההולדת של כל ידידיה – והקרובים יותר זכו גם במתנה אישית. אריה עוד הספיק לשוחח עימה בשבוע האחרון לחייה, והיא הודיעה לו שהיא אוהבת אותנו. אולי חשה שקיצה קרב.

בשנים האחרונות, מאז רותקה לכסא גלגלים, כמעט לא יצאה מפתח הבית. אולם היא הקפידה לבוא לאירועים הקשורים בזכרו של אשכול, כפי שהיה בכנסת במלאת 120 שנה להולדתו, וכמובן בכל שנה לקראת יום הזיכרון הביאה זר שושנים אדומות והניחה אותן על קברו. עכשיו היא תיטמן לצידו של האיש שכה אהבה, ואנחנו, אוהביה, נניח זר פרחים רעננים על קברה וננצור את זכרה בלבבנו באהבה ובהוקרה.

מרים יקירתנו, לכי בשלום ותנוחי על משכבך בשלום.